

dei, & unius solius confessionem indicabat. Pharisei blasphemates, sunt uera eius rei expressio, cuius daemonicus mutus erat uestigium. Et hoc mysterium in re, tunc subiecta oculis & praesente, factum est: quanquam etiam in re simili futura factum iri intelligatur. Deinde magna domini indicatur benignitas, qui nihil mouetur ob malorum blasphemiam, quo minus perinde ac nulla iniuria affectus perseueret, ubique benefacendo, & diuinam potentiam suam ostendendo, ut Matthaeus prosequitur dicens. **¶** Et circuebat IESVS omnes ciuitates & castella, docens in synagogis eorum, & praedicans Euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem. **¶** Docebat & praedicabat Euangelium regni. Haec autem annunciatio, erat uoluntas patris, qua nihil unquam potuit esse optatius ac salutaris hominibus. Doctrina, illuminabat, uera cognitionis diuinæ luce. Annunciatio regni aeterni, in spem mortales erigebat. Operatio curationum omnium languorum & infirmitatum, doctrinam confirmabat, & insuper Euangelij promissionem. Ad haec illuminatorum, & certa spe fretorum corda ad suum ipsius amorem inuocabat, inflammabatque: quem uerè cognosceret curatorem esse ab omni infirmitate: ut corporum, ita & ipsarum, & multo quidem magis animarum: cum morbi corporum obsint ad degendam uitam temporalem solum: animarum autem ad uitam quocumque aeternam, quam ipsum pollicebatur, & uerè quidem Euangelium. Sed & eum erga nos habere intentos misericordiae suae oculos, subsequenter ostendit Euangelista Matthaeus, dicens. **¶** Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant uexati, & iacentes, sicut oues non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. **¶** Visio dei, miseratio eius. Turbae, populorum nationes. Erant uexati, & iacentes, siue (ut hic habetur) ἐργημένοι, id est disiecti: quia & uarijs onerabatur traditionibus scribarum & pharisaeorum, & incursionibus patebant daemonicorum. Erant ut non habentes pastorem, quia nullus porrigebat eis uitalē alimoniam animarum: sed in sola cognitione terrenorum relinquebantur. Discipuli, praedicatores, & ij qui uera doctrina Euangelij regni illuminati, aliorum in ea sunt illuminatores. Dominus messis, coelestis pater, cum quo & CHRISTVS dominus etiam est dominus messis. Messis multa, nationes multae, quae ad coeleste horreum, modo essent cooperatores, forent adducendae. Operarij, cooperatores CHRISTO, sanctum Euangelium ad uitae aeternae pabulum per omnem terram seminantes. Rogandus est ut eos mittat, eijciat, extrudat in messem suam: quia nemo se in eam sine dono eius ingerere debet. Et quis enim etiam in messem aliquam terrenam se ingerere ausit, nisi prius ei à domino illius facta potestate? Rogemus ergo dominum messis animarum, ut in uniuersum mundum mittat, eijciat, expellat spiritu sancto agitante Euangelicos uiros, uirtute & potestate dei sublimes, ut adducant per filium eius in uirtute spiritus omnes ubique gentium nationes ad regnum caelorum. Et oriens & occidentes, meridies & septentrio, & ea quidem in utroque mundi hemispherio, deo qui uoluit per filium suum in perfecta charitate uniuersum saluare mundum, dent laudem, & honorem, & gloriam, in nunquam finienda seculorum secula. Amen.

CAPVT DECIMVM.

Nunc uocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem. **¶** Duodecim autem discipulorum nomina sunt haec. Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus & Bartholomaeus, Iacobus Zebedaei, & Ioanes frater eius, Thomas & Matthaeus publicanus,

& Iacobus Alphæi, et Thadæus, Simon Chananæus, & Iudas Scariothis
 89 qui & tradidit eū. ¶ Hos duodecim misit IESVS præcipiēs eis, dicens: In
 uiam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorū ne intraueritis: sed
 potius ite ad oues, quæ perierunt, domus Israël. Euntes autem prædicate, 10
 dicentes: quia appropinquabit regnum cœlorum. Infirmos curate, mor-
 tuos suscite, leprosos mundate, dæmones eiicite: gratis accepistis, gratis
 90 date. ¶ Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zo-
 nis uestris, non peram in uia, neque duas tunicas, neque calceamenta, neq;
 91 uirgā. Dignus enim est operarius cibo suo. ¶ In quacūq; autē ciuitatem, 15
 aut castellū intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi manete do-
 nec exeatis. Intrans autem in domū, salutate eam, dicentes: Pax huic do-
 mui. Et si quidem fuerit domus digna, ueniet pax uestra super eā: si autem
 92 non fuerit digna, pax uestra reuertetur ad uos. ¶ Et quicūq; non receperit
 uos, neque audierit sermones uestros: exeuntes foras de domo uel ciuitate 20
 te, excutite puluerem de pedibus uestris. Amē dico uobis, tolerabilius erit
 93 terræ Sodomorū & Gomorraeorum in die iudicii, quā illi ciuitati. ¶ Ecce
 ego mitto uos, sicut oues in medio luponū. Estote ergo prudentes, sicut
 94 serpentes: & simplices, sicut columbæ. ¶ Cauete autē ab hominibus. Tra-
 det enim uos in cōciliis, & in synagogis suis flagellabūt uos: & ad præfides 25
 95 & reges ducemini propter me, in testimoniū illis & gentibus. ¶ Cum autē
 tradent uos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim
 uobis in illa hora quid loquamini. Non enim uos estis qui loquimini: sed
 96 spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. ¶ Tradet autē frater fratrem in
 mortem, & pater filium: & insurgent filii in parentes, & morte eos afficiēt: 30
 & eritis odio omnibus propter nomē meum. Qui autē perseuerauerit usq;
 97 in finem, hic saluus erit. ¶ Cū autem persequētur uos in ciuitate ista, fugite
 in aliā. Amē dico uobis, nō cōsummabitis ciuitates Israël, donec ueniat fili-
 us hominis. Nō est discipulus super magistrū, nec seruus super dominū su-
 um. Sufficit discipulo, ut sit sicut magister eius: et seruo, sicut dominus eius. 35
 Si patrem familias Beelzebub uocauerunt, quāto magis domesticos eius?
 Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertū quod nō reueletur, & occul-
 98 tum quod non sciatur. ¶ Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: &
 99 quod in aure auditis, prædicate super tecta. ¶ Et nolite timere eos, qui occi-
 cidūt corpus: animā autē nō possunt occidere: sed potius timete eū, qui pō 40
 test & animā & corpus perdere in gehennā. Nōne duo passerēs asse uene-
 unt, & unus ex illis non cadet super terrā sine patre uestro? Vestri autē capil-
 li capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus me-
 100 liores estis uos. ¶ Omnis ergo qui confitebitur me corā hominibus, cōfi-
 tebor & ego eum corā patre meo, qui in cœlis est. Qui autē negauerit me 45
 101 corā hominibus, negabo & ego eū corā patre meo qui in cœlis est. ¶ No-
 lite arbitrari quia pacē uenerim mittere in terrā. Nō ueni pacem mittere,
 sed gladium,

sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrē suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis, domestici eius. ¶ Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Et qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. ¶ Et qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Qui inuenit animam suam, perdet illam: & qui perdiderit animā suam propter me, inueniet eam. ¶ Qui recipit uos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetā in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustū in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicūq; potū dederit uni ex minimis istis calicē aquæ frigidæ, tātū in nomine discipuli: amen dico uobis, non perdet mercedem suam.

ANNOTATIONES BREUES XXVI. CIRCA LITERAM CAP. X.

2	spirituum κατὰ πνευμάτων	18	ueniet	ἀποκαλυφθήσεται
	aduersus spiritus	19	reuertetur	γνωθήσεται
	discipulorum		ἐλθίτω	futura
3	ἀποστόλων		ἐπισηραφήτω	41 in geennam
	apostolorum	20	imperatiua	ἐμγέννη
7	Alphæi & * λεββαίου ὁ ἐπικληθεὶς	24	simplices	41 palleres
	Lebbæus, qui cognominatus est		ἀκέραιοι	σφοδρία
7	Chananaeus	25	synceri	43 meliores estis
	ὁ κανανίτης		in concilijs	διαφέρετε
7	Scariothis	27	in concilijs	48 separare
	Ἰσκαριώτης		ἐισσυνέδρια	διχᾶσαι
	Isariotes		μη μεριμνήσητε	diffidere facere
9	in ciuitates	31	ne solliciti sitis	50 plusquam
	ἐἰς πόλιν		odio	51 super
	singulare		μισούμενοι	ὑπερ
12	dæmones	31	odio habiti	supra
	δαμόνια		Qui aut pseuerauerit	57 ex minimis
13	pecuniam		ὁ δὲ ὑπομείνας	ἢ μικρῶν
	χαλκῶν	37	Qui aut sustinuerit	ε' pusillis
	aes	38	reueletur	57 calicem
			sciatur	- aquæ

COMMENTARIUS IN CAPVT DECIMUM,

¶ Vm paulo ante dixisset dominus, Rogate dominū messis, ut mittat operarios in messem suam: nunc se declarat dominum messis, mittens primū duodecim apostolos: ut nos docet Matthæus, dicens. ¶ Et conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. ¶ Eorum qui mittuntur potestas, non ab homine, sed à deo est. Et quæ potestas? Aduersus immundos spiritus, ut eijciant eos: non propria, sed mittentis uirtute. Nec

- non aduersus omnē morbum, & omnem languorē, ut sanēt eōs: sed eadem quocūq;
 uirtute, ut nullus ex dono ullo, ulla uē uirtute gloriatur, nisi in solo deo. Sed & nomi
 88 » na eorū quos misit dominus, exprimit Matthæus, dicēs. ¶ Duodecim autē aposto
 » lorum nomina sunt hæc. Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius.
 » Philippus & Bartholomeus, Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Thomas &
 » Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi & Thaddæus, Simon Chananæus, & Iudas
 » Iscariotes, qui & tradidit eū. ¶ Primi ergo missi sunt duodecim apostoli, Petrus & An
 dreas fratres: Philippus & Bartholomæus: Iacobus & Ioannes fratres, filij Zebedæi
 & Salomes: Thomas & Matthæus, qui fuerat publicanus: Iacobus Alphæi, et ut Græ
 ce habetur, λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θασδραῖος, Lebbæus qui cognominatus est Thaddæ
 us, & hi inter se fratres fuerunt, & Simonis penultimo loco nominati: secundū histo
 rias, filij Cleophæ, qui idem creditur qui & Alphæus. Cæterū Iacobus hic, Iacobus
 minor intelligitur. Qui autē hic dicitur Thaddæus, Lebbæus (ut dictum est) dicitur,
 & etiā alibi Iudas. Ac iam nominati, sunt decem. Alij qui superant, sunt, ut Græce ha
 betur, σίμων ὁ κανανίτης, καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, Simon Cananites, & Iudas Iscariotes.
 Sed hic Simon, dictus est Cananites siue Cananæus, à Cana uico Galileæ, nō Chana
 næus à terra Chanaan, nam illo, zelotes siue amulator designatur: hoc, mercator, ne
 gociator, aut commutator, siquidem Cana, zelum: Chanaan, commutatorum signifi
 cat. Et Iudas qui hic exprimitur, ille est qui tradidit CHRISTVM. dictus Iscariotes, ab
 Isachar, quod de tribu esset Isachar. Cui tale cognomen ex ipso quoque facinore opti
 me conuenit. Nam mercede uendidit CHRISTVM. Isachar siquidem ex tricesimo
 Geneleos, à SACHAR, quod mercedem significat, inclinatum est. De qua merce
 Zach. 11. de in Zachariæ undecimo dictum est: Et appenderunt mercedem meam, triginta
 argenteos. Et quanquam hic esset filius perditionis, nihilominus eiicienda damo
 nia, & morbos sanandi, necnon prædicandi & euangelizandi potestatem accepit. ne
 quis continuo admiretur homines mirificas habentes potestates, tanquam id illis ob
 bonitatem suam obtigerit, sed in ipsis etiā malis, dona dei admiretur: dat enim de
 us quibus uult: & non pro hominum, sed pro sua uoluntate: non pro nostro, sed pro
 suo iudicio, sapiētia & cognitione. Cæterum quid præceperit eis dominus, cum emi
 89 » sit eos ad prædicandum, subdit Matthæus hoc modo, dicens. ¶ Hos duodecim mi
 » sit IESVS, præcipiens eis, dicens: In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Sa
 » maritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israël. Eun
 » tes autem prædicate, dicentes: quia appropinquauit regnum cælorum. Infirmos cu
 » rate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmonia eiicite: gratis accepistis, gratis
 » date. ¶ Primum erat Iudæis prædicandum uerbum dei: sic enim filius dei honora
 re uoluit gentem suam, ex qua secundum carnem descendere dignatus est. Primum
 erant uocandi, & facienda eis signa Messie promissi: ideo prohibet apostolis, ne eant
 in terminos gentium, & intrent in ciuitatem Samaritanorum, quia diuisi erant à Iu
 dæis. Oues quæ perierunt domus Israël: cæteri de Iacob descendentes, qui diuisi non
 erant, sed adorabant in Hierusalem: ubi Samaritæ non adorabant, sed in monte Ga
 rizim, tamen ex Iacob essent, quod uel ex uerbis mulieris Samaritanæ fati intelligi
 Ioh. 4. tur, dicentis ad dominum: Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis
 puteum: lubet prædicare, & more præconum promulgare & annunciare, quod ap
 propinquauit regnum cælorum, regnum CHRISTI, regnum paternæ miserationis
 & gratiæ: quod sic appropinquauerat, sic instabat, ut iam quoque prædicari coeptum
 esset. lubet etiā exequi eam, quam illis dedit potestatem, id est curare infirmos, mor
 tuos suscitare, leprosos mūdare, dæmonia eiicere. quod si de infirmis, mortuis, lepro
 sis, & dæmoniis corpore intelligi potest: multo magis de sic mente affectis intelli
 gendum est. Infirmi autem mēte, sunt infirmi fide, Mortui mēte, mortui charitate, &
 penitus

penitus infideles. Leprosi mente, iniusti, scelerati, haeretici. Daemonesi mente, blasphemii in deum. Quod autem ait, gratis accepistis: indicat dona dei & gratias non nostris adscribendas esse meritis, sed diuinæ bonitatis largitati. Quod uero subdit, gratis date: Simoniacam labem esse fugiendam. Vnde docemur quod ut diuina munera nullo precio, nulla uel operatione nobis comparare possumus, aut promereri: sed gratis ea accipimus, sic illa nullo precio dare debemus, sed dei superboni imitatione gratis comunicare. Nam si operibus aliquorū debita fuissent; maxime profecto apostolorum domini, qui relictis omnibus, sequebatur eū, illi soli intendentes, & praecepta eius facientes: & tamē audierūt id, gratis accepistis. Quid igitur de ceterorū operibus censendū est? Sed & aliud mādāt eis, quod subnequit hic ex uerbis eius Matthaeus, cū ait.

¶ Nolite possidere aurū, neq; argētum, neq; pecuniā in zonis uestris, nō perā in uia, neque duas tunicas, neq; calceamenta, neq; uirgam: dignus est enim operarius cibo suo. ¶ Missi erant. Et à quo? A deo. Ergo prouidentiae mittentis, se omnino committere debebant. At si auream, argenteā, aut aliam quancūq; pecuniā in cingulis suis gestassent: propriae prouidentiae confidendo, de diuina diffisi, aut certē in eadē minus fisci uiderētur. Idem quoq; eueniret, si peram ad iter habuissent, ut aut panem, aut alia quaelibet impedimēta deferrent: si duas tunicas, si calceamēta, deniq; si uirgā quā aut corpus fulcīrēt, aut feras à se, grassatores uel abigerent. Quae omnia commonstrant: missos à deo in omnibus, siue magnis, siue paruis, soli deo fidere oportere, & dei prouidentiam omni alteri praeferre, imò omnes alias prae illa nihilifacere. Nec tam aurum, argentū, & aliam quāuis pecuniā, peram & reliqua id genus prohibet, quā de deo diffidentia: adeo ut si etiam illa adsint, modo in deo plenissime fidas, nihil obsint. Quis enim si sit à deo missus, & ad id donis eius instructus, diffidere debeat illum operario suo cibum diurnū prouidere? Nam cum nullus sit terrenus dominus, qui operarium suum cibo diurno dignum nō existimet; putas tu modicæ fidei, dominū coelestē & superbonū suum operarium dignum cibo, id est sua indies ad necessaria quaecūq; prouidentia, non existimaturum? Ne id putes: hoc enim magna esset infidelitas: quia talis, & qui maxime in sola bonitate dei, & sola domini sui prouidentia fidit, dignus est cibo suo. Mox uero aliud mandatum dat eis dominus, quod subdit per Matthaeum, dicēs.

¶ In quācūq; autē ciuitatem aut castellū intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & ibi manete donec exeatis. Intrans autem in domū, salutate eam, dicentes: Pax huic domui. & siquidē fuerit domus illa digna, ueniat pax uestra super eam: si autem non fuerit digna, pax uestra reuertatur ad uos. ¶ Iubet dominus discipulos exquire re, quis in ciuitate aut pago dignus, & idoneus sit, quis dei cultor, amator, & deum timens: & in illius domo manere, donec functi suae legationis officio, ex ea urbe aut pago abeāt. Hoc, diuagationem de domo in domū eiusdē loci prohibet: neq; enim decet nuncios dei hoc modo diuagari. salutare quoq; praecipit habitatores domus, hac salute: Pax huic domui, pax dei huic familiae. Quae quidem domus recipiens, si digna fuerit: pax dei (sic iubente deo) ueniet super eam. sin indigna: pax illa, sic etiam iubente imperatēq; deo, reuertetur ad precantes. sic enim uult imperatēq; deus, quod haec uerba ελεῖτω καὶ ἐπισταφίτω, ueniat & reuertatur imperandi modo enunciata monstrāt. Sed age quomodo non erit digna domus, quae seruos dei recipit, & disquisitione digna inuenta est? Sanè aliud est dei iudicium, aliud hominum: & sunt qui recipiunt, & digni existimantur: sed quid si hypocrisis, & uanae laudis cupiditate tacti id faciunt? Pace dei saluantur: uerum haec pax ad salutantes redire iubetur: non enim sunt ad illam suscipiendam idonei. At si fide, si plena in deum fiducia, si ob deum solū illiusq; amorem suscipiunt, & pace dei saluantur, & ea pax dei iubetur: & ab ipso quidem deo, uenire super eos: quippe qui non solum hominum iudicio, quod fallax est & perexiguū: sed & dei, quod certum & maximum est, digni iudicati sunt. Magnum ergo

- præmium propositum est ciuitati, pago aut domui dignè recipiēti missos à deo: nam
Philip. 4. pax dei, quæ secundum Apostolum exuperat omnem sensum, omnem que mētis ac
 intelligentiæ nostræ captum. Bonum etiam est tam dignis, quàm indignis bene pre-
 cari. Nam quod bene optatur indignis, ad bene precantes in gratiæ augmentum re-
 currit. Et qui recipiunt, sed uotis bene optantium digni non sunt, ob suam incapaci-
 tatem, non ob dei largiri uolentis munerum denegationem: & si bonum quod il-
 lis sancta prece optatum est, non obtingat, nullum tamen inde sentiunt malum: sed
 magnum in futuro bonum, si præuenientem sequantur gratiam, & tenebras pau-
 latim admissio lumine, è proprijs mentibus depellant. Sed ediuersio ingens dirumq;
 supplicium manet ciuitatem, pagum aut domum nullo modo recipiētem eos: quod
 92 » aperiente Matthæo ex subiunctis uerbis domini cognoscitur, dicentis. ¶ Et quicum-
 » que non receperit uos, neque audierit sermones uestros, exeūtes foras de domo uel
 » ciuitate, excutite puluerem de pedibus uestris. Amen dico uobis, tolerabilius erit ter-
 » ræ Sodomorum & Gomorraeorum in die iudicij, quàm illi ciuitati. ¶ Qui recipiūt
 & beneuole audiunt ab aliquo terreno principe missos, pacem cum illo retinent, fo-
 uentq;: qui autē eos repellunt, neq; audire uolunt, bellum seueramq; ultionē ab illo
 principe expectare timereq; debent. nam in misso mittentem contemnunt: nec missi,
 sed mittētis sermones respuunt. Pari modo & qui seruos dei, à deo quidē missos, nā
 de missis hic agitatur sermo. Sed quod supplicium manet eos: Certè id quod signum,
 quod mandat dominus in egressu faciendum, id est excussio pulueris pedum, desi-
 gnat: designat autē quod habitatores loci, ciuitatis, pagi aut domus excussi sunt à fa-
 cie domini: sicut puluis ille excussus est à pedibus illorum, & quod non erunt sicut
Psal. 11. iusti etiam infimi sanctorum, quemadmodum scriptum est: Non sic impij, non sic:
 sed tanquam puluis quem proijcit uentus à facie terræ. Non est ergo huiusmodi ex-
 cussio pulueris, malorum imprecatio, sed malorum impendentium signum. Et re-
 uera incolæ Sodomæ & Gomorræ, qui solum terra & terreni fuerunt, qui que olim
 in abyssum propter sua peccata (uindice cælo) corruerunt, non tam grauibus ad-
 iudicabuntur pœnis in die iudicij, quàm qui legatos CHRISTI, & sermones eorum
 repellunt: nam crimina illorum, personalia erant: istorum, læsæ maiestatis immen-
 sæ. At quales oporteat missos esse, præmonet dominus per Matthæum, dicens.
 93 » ¶ Ecce ego mitto uos, sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut
 » serpentes, & simplices sicut columbæ. ¶ Debent esse qui missi sunt à domino, si-
 miles ouibus, uita & moribus mansuetissimi. Prudētes ut serpentes, qui capitis sum-
 mam curā habendo, se conseruant, & senectam exeunt assumptis quotannis nouis
 induuijs. CHRISTVS caput, cuius præcipuam curam habendo, uiuunt: & indie s ue-
 terem hominem perfectius exuendo, nouitate spiritus renouantur. Et simplices si-
 cut columbæ, nullis noxij, nullis maleuoli, nihil unquam mali cogitantes: attamen
 ex umbra inimicos suos cognoscentes, & procul fugientes ab illis. Sed qui sunt
 inimici illi? Mali profecto homines, carnales, mundani, animales: à quibus domi-
 94 » nus per Euangelistam suum Matthæum præmonet esse cauendum, dicens. ¶ Ca-
 » uete autem ab hominibus: tradent enim uos in concilijs, & in synagogis suis flagel-
 » labūt uos: & ad præfides & reges ducemini propter me, in testimonium illis & gen-
 » tibus. ¶ Quæ prædixit dominus suis apostolis euentura, certissimus rei probauit
Act. 5. euentus. Nam, ut in actis Apostolicis scripto proditum est: Exurgens princeps sa-
 cerdotū, & omnes qui cum illo erāt, quæ est hæresis Sadducæorū, repleti sunt zelo,
 & iniecerūt manus in apostolos, & posuerunt eos in custodia publica: à qua ange-
 lico præsidio liberatos (ut & consequenter sic subditur: Angelus autem domini per
 noctē aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit: Ite, & stantes loquimini in tem-
 plo plebi, omnia uerba uitæ huius) rursum apprehenderūt magistratus cū ministris,
 & statuerunt

& staterunt in concilio: & demum caesis denunciauerunt, ne omnino loquerentur in nomine IESV, & dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliam pati, ueritatem uerborum domini agnoscentes, & ob id indies magis spiritu domini roborati. Omnia autem die non cessabant (inquit) in templo & circa domos, docentes & Euangelizantes IESVM CHRISTVM. Et certè qui apostolicas legere uolet historias, inueniet eos ante reges & praesides ductos in testimonium illis & gentibus: adeò ut ne unum quidem uerbum exciderit ex ijs, quæ dominus praedixit eis. Et quomodo excideret: ipse enim est ipsum per se uerbum, ipsa ueritas, ipsa sapientia omnia potens, & omnia sciens. Vetat insuper, ne sint anxij cum traditi fuerint peccatoribus, quomodo aut quidnam dicturi sint, dicens. ¶ Cum autem tradent uos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini. Dabitur enim uobis in illa hora, quid loquamini. Non enim estis uos qui loquimini, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. ¶ Si cogitarent & meditarentur, putarent suum esse quod dicerent, suum esse quod liberarentur, aut quod ad fidem incredulos adducerent, at cum nulla sollicitudine eius rei torquentur, uerbo domini plenissime fidentes: tunc manifeste cognoscunt, non suum esse quod loquuntur, quod liberantur, quod infidelium corda conuertunt, sed spiritum dei hæc omnia facere: ut non sibi quicquam, sed soli deo omnia tribuant, qui dignatus est eos sua facere instrumenta, per quos operaretur: & uerborum & operum mirificam suscitaret harmoniam: perinde ac citharædus per citharam: non enim cithara animos audientium allicit & immutat, sed qui mouet eam: neque huiusce operis laus aut gloria, est citharæ, sed mouentis citharam. Pari modo dei & spiritus eius erat laus omnis dictorum & factorum apostolorum, & cuiuscunque alius quem deus dignatur suum facere instrumentum. Nam alioqui opus ipsum, solum humanum est, inane & frigidum, & quod non (nisi à carne) probari potest, à spiritu autem reijcitur: qualia sunt omnia solo studio humano adiuuenta. Caterum spiritus dei loquens per illos, quales eos qui uerbum eius admitterent, nisi spirituales efficeret: qui autem non admitterent, quales eos, nisi carnales relinqueret: Spirituales, spiritu dei aguntur, & fideles sunt. Carnales, spiritu mundi qui in malo ligno positus est, & infideles sunt, & semper eos qui secundum spiritum ambulant, persequentes. De quibus per Matthæum subdit dominus, dicens. ¶ Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filij in parentes, & morte eos afficiet. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. ¶ Abel non persecutus est Cain, nec Iacob Esau: sed contra, quia caro semper persequitur spiritum: quandoquidem huius, est pax: illius, bellum: huius, erigere: illius, deprimere: huius, solum saluare: illius, perdere. Ergo quod dicitur: Tradet autem frater fratrem in mortem, id est frater infidelis fratrem fidelem, & pater infidelis filium fidelem: & insurgent filij infideles in parentes fideles: & morte, sed terrena quæ in corpus dūtaxat ius habet, eos afficient. Sed quid hoc est: Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum? Nunquid propter nomen CHRISTI, futuri erant odio fidelibus hominibus? Nequaquam, quia fideles homines sunt plusquam homines: quoniam non iam spiritu humano uiuunt, sed spiritu dei, & iam quodammodo spiritus. Hominis autem nomine, audiuntur solum carnales, & qui suo spiritu uiuunt: si tamen hæc uita, uita dicenda sit: de quibus etiam paulo ante dixerat dominus: Cauete ab hominibus. Ergo odio habiti fuerunt omnibus hominibus, quandoquidem omnibus carnalibus, & qui proprio, non dei spiritu agebantur. Sed qui in huiusmodi carnis aduersus spiritum bellis, persecutionibusque perstiterit usque in finem, ut spiritus carni, neque ob prospera, neque ob aduersa, neque in uita, neque in morte unquam cedat: hunc salus manet æterna, quod si corpus occidatur,

- anima tamen in æternum uiuit. Sed & mors corporea (si citra detrimentum spiritus id fieri possit, & ad implendam uoluntatem domini, commodi aliorum gratia) interdum deuitãda est. Propter quod aperiente Matthæo subdit dominus, dicēs. ¶ Cum autem persequuntur uos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico uobis, non consummabitis ciuitates Israël, donec ueniat filius hominis. Non est discipulus supra magistrum, nec seruus supra dominum suũ. Sufficit discipulo, ut sit sicut magister eius: & seruo, sicut dominus eius. Si patrem familias Beelzebub uocauerunt: quanto magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos: nihil enim opertum est, quod non reuelatur: & occultum, quod non sciatur. ¶ Sicut expedit humanarum disciplinarũ studio, ut intentatam mortem doctus præceptor effugiat, & ouibus ut custodes grassatorum manus tempestiue deuitent: sic expediebat mundo, ut apostoli intentatas mortes, relictiis persecutionũ locis, diffugerent. Attamen denunciat eis, quod antequam peragrauerint, & illuminatrice gratia perfuderint uniuersas ciuitates Israël, futurum est ut filius hominis ueniat. Ipse dominus, est filius hominis: cuius triplex est aduentus. Primus in carne, ex sacratissimo thalamo uirginis. Secundus in cuiusq; fidelis morte, de quo ipse dicit: *Vigilate, nescitis enim quando dominus domus ueniet. Et tertius in nouissimo die. De secundo aduentu, qui aduentus particularis est, hic loqui uidetur: innuens quod antequã absoluerent regni dei in Iudæa annunciandi mysteriũ, aliqui eorum morte afficerentur, quod & factum est de Iacobo iusto, & Iacobo fratre Ioannis: & hæc fuit hora, qua dominus uenit ad eos. Et proinde exemplo suo confortat eos: quia prior persecutionem passus est, prior mortuus: & nõ est discipulus supra magistrum suum, nec seruus supra dominum suum. Quare sat esse illis debet, debentq; æquo animo ferre, si talia subeant & ferant, quæ prius præceptor eorũ & dominus pertulit: ipsi enim, discipuli & serui: ille, præceptor & dominus: & talis quidẽ dominus, quod omnium dominus: & tam acerba passus, quod nunquam quisquam alius grauiora. Quocirca si patrem familias, qui coeli & terræ prouidentiam dispensat, uocare Beelzebub, id est blasphemare, & potentiam eius principi dæmoniorum adscribere ausi sunt: quid mirum si domesticos eius, apostolos & discipulos blasphemabunt, adscribentes eorum dicta & facta principi dæmoniorũ? Nihil ergo debet illos timere. Nam nihil poterit à persecutoribus eorũ sic tegi, quod protinus nõ sit CHRISTO domino detectũ: sic occultari, quod illi non sit illico manifestum, qui & eis cum uolet, deteget & manifestabit: ut uel sic intelligant se nihil debere timere, cum sciant illo sciente & uolente ad suam ipsorum exaltationem, & permittente ad persequentiũ damnationem, omnia sibi contingere. Sed & alia ratione, quæ paulo post ponitur, nihil eos metuere debent: quia etsi occidunt corpus, nihil tamen possunt animæ officere, quod illis dominus planè ostendit in sua gloriosissima resurrectione. Et quãuis dominus hæc priuatim & secreto dicat: uult tamen illa ad ædificationem eorum, qui credituri sunt publicè, & in aperto dici, cum autore Matthæo, ait. ¶ Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta. ¶ Quæ dominus dicebat in tenebris & in aure, id est priuatim & secreto, nihil aut certè parum profuissent, nisi apostoli ea recitassent publicitus & in aperto: quod dicere in lumine, & prædicare super tecta, significant. His dictis, ut monstrat Matthæus, docet eos dominus, quem maxime timere debeant, & admonet ne nimium timeant mortem terrenam, dicens. ¶ Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehenna. Nõne duo passeret asse uaneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine patre uestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis uos. ¶ Homines mali, homines fideles corporaliter occidere possunt: & hoc est occidere corpus: animam*

animam autem occidere non possunt, at deus, & corpus & animam mittere potest in æternum gehennæ cruciatum: & hoc est corpus & animam occidere, quod uenit in malis. Quare hic potiori ratione quàm illi timendus: quem solum uel maxime amare oportet, & reuereri magis quàm timere. Sed cur ratione mortis corporis & animæ, id est mortis gehennæ, quam infligere potest, eum timere debeant, cuius uident circa se tantam sollicitudinem, tantam curam, tam benignam prouidentiam: Quod si etiam occidantur corpore: qui fit ut non uideant id esse uoluntatem patris, in cuius conspectu (sicut scriptum est) Preciosa est mors sanctorum eius, quæ est uersperitium sacrificium in odorem suauitatis: Quod uel hoc exemplo intelligi potest. Nam duo passeruli, non plures quàm uno assiculo uaneunt: & tamen unus eorum non cadit, non interficitur, nõ moriendo decidit in terram, sine permissu & uoluntate patris, qui in cœlis est. Quid igitur, cum homo, qui tanti apud deum est, ut minima quæque eius dinumerauerit, pro dei iustitia immolatur: nunquid id fit sine permissu & uoluntate patris æterni, cum homo multis, immo infinitis passeribus præstantior sit: Nihil ergo est cur timeant mortem corpoream, aut eos qui occidunt corpus. Quinimmo ne ipsam quidem corporis, & animæ mortem, id est gehennam timere debent, sed potius totis uiribus, immo supra uires amare & uenerari eum, qui potest illam inferre. Nolite ergo (inquit) timere, Et quid timerent: quandoquidem habituri sunt ante cœlestis patris conspectum, filium eius coequalis potestatis, dignitatis, & regni, confitentem eos, & negantem interfectores eorum. Quod ipse dominus per Matthæum euangelistam suum testatur, dicens. **¶** Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in cœlis est. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui in cœlis est. **¶** Ipsi apostoli & discipuli, tam in uita, quàm in morte coram hominibus cõfessi sunt dominum nostrum IESVM CHRISTVM, consimiliter & de ijs qui per illos uerè fideles effecti crediderunt, qui que credituri sunt, dicendum est. Quare & CHRISTVS confitetur, & confitebitur eos coram patre cœlesti. At infideles, & fidelium persecutores & occisores, CHRISTVM negant. Quare & ipsos coram patre cœlesti CHRISTVS dominus negabit. Eos autem negare, est eos à consortio beatorum, & à participatione regni cœlorum excludere, & æternis deputare supplicijs: sicuti e contrario eos confiteri, est eos in cõsortium beatorum admittere, & participes regni cœlestis & gloriæ æternæ efficere. Verum cum omnes mundi nationes, omnesque populi ea hinc carerent, quæ necessaria erat ad uitam (nam omnes carne incedebant) necessaria autem erat lex spiritus: eam cum dominus attulit, quid aliud fecit, quàm quod in uniuersam terram uerbum diuinum immisit, quod terrenæ paci contrarium est: Ideo Matthæo recensente, non ab re dicit dominus. **¶** Nolite arbitrari, quia uenerim pacem mittere in terram. Non ueni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis, domestici eius. **¶** Quod inquit se nõ uenisse pacem mittere in terram: id de pace terrena dictum intelligamus. nam reuera uenerat, ut pacem suam, pacem ueram, pacem cœlestem, non quomodo mūdus dat, in corda fidelium mitteret. Hæc autem pax, & illa, ad eod sibi mutuo aduersæ sunt, ut si pacem cum deo habeas, protinus bellum cum mundo habiturus sis. Sed & cum gladius uerbum dei sit, quod uenit ut mitteret: non uenit ut pacem mitteret in terram, sed id ad quod sequitur bellum: nam uerbum dei dissidere facit filium aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam. Et qui uerbo dei dissidet à suis, inimicos habet domesticos suos, à quibus dissidet: carnales inquam amicos. Et licet domesticos carnales extrinsecus non habeat: internos tamen inimicos habet, carnales scilicet affectus: ad quod iuge cum domesticis inimicis, siue externis, siue internis,

Psal. 117.

100

101

sequitur bellum. Est ergo mirabilis gladius uerbi, quem dominus uenit ut mitteret in terram: separat enim hominem facto dissidio, non solum ab exteris, sed etiam quodammodo à seipso: cum sit penetrabilior (attestante Paulo) omni gladio ancipiti, & per tingens usque ad diuisionem animæ ac spiritus. Quid enim anima, nisi sensus animalis & carnalis? Quid spiritus, nisi sensus gratiæ, & spiritualis? Et ut intelligamus hunc gladium, qui spiritum aduersus carnem dissidere facit, non esse spiritum odij, sed amoris, nobis insinuante Matthæo, subdit dominus. ¶ Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Et qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. ¶ Tantum abest ut hic gladius sit gladius odij, ut ad ipsos quoque inimicos extendat amorem, dicente domino: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos. Atque hic amor debet esse maximus. Sed erga quem? Erga patrem, aut matrem? Non. Erga filium aut filiam, aut aliquem consanguineum aut affinem? Non. Erga seipsum? Non: sed erga dominum nostrum IESVM CHRISTVM: erga quem tantus esse debet, ut omnes alios, erga quoscunque sint, exsuperet & offuscet, haud secus ac solare iubar omnia alia lumina, tanquam lumina non sint, offuscat: quippe quæ in præsentia eius, perinde ut quædam tenebræ non apparent. Ad hunc modum cæteri amores cum illo collati, uideri non debent amores, sed quædam ueluti odia: quemadmodum per Lucam ait dominus: Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Oportet ergo hunc amorem esse maximum, utpote in quo cæteri (etsi amores sint) uideantur non amores, sed quædam ueluti odia: quia scilicet absorbeantur & nihilifant in illo, ut in amore odium, & in lumine tenebræ. Et hic amor, qui unum solum tantum facit, ut cætera omnia comparatione illius nihilifant, tam dignus est, ut habentem se faciat reputari dignum eo quem amat: tamen si is omne excedat precium, & omnem uel infinitum, ualorem. Quare amor ille, quo aut pater aut mater, aut aliqua alia creatura, siue in cælo, siue in terra plus diligitur quam CHRISTVS, non potest facere habentem se dignum CHRISTO, qui deus est: sed maxime indignum, adeo ut portio eius sit cum reprobis amatoribus. Et hic amor non est cœlestis, sed terrenus, sed diabolicus, qui creaturam præfert creatori: ille autem cœlestis & diuinus. Sed quid si quis æque amet CHRISTVM ac patrem & matrem: æque ac filium aut filiam, aut æque ac seipsum? Tunc enim non amabit patrem aut matrem, filium aut filiam, aut denique seipsum plusquam CHRISTVM: quia æqualiter. Nunquid ergo erit eo dignus? Absit, quia se aut aliam creaturam deo æquat. & hic amor est carnalis & sensualis: immo reuera non est amor, sed amoris peruersio: non ad superna subuehens, sed ad inferna demergens: non dignum, sed indignum faciens: non humilem, sed superbum: non pluris deum, quam creaturam æstimantem. Hac itaque sententia: Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. & illa: Qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus: duas quoque alias intelligimus, scilicet: Qui non amat me plusquam patrem aut matrem, non est me dignus. &: Qui non amat me super filium aut filium, non est me dignus. Et illa plus & super, quæ apud Matthæi interpretem eodem uocabulo ὑπὲρ, id est ultra uel supra, dicuntur: excessum dicunt amoris alios offuscantis, obscurantis, & quodammodo adnihilantis: ut ex Luca iam tetigimus, ubi alij amores huius collatione odia, id est non amores nominantur. Et in hoc quod dominus supra patrem, matrem, filium, filiam, & omnem proximum se plus diligendum declarabat: insinuat se esse deum, qui solus supra illos omnes, omnem que creaturam est diligendus. Sed & de eo amore qui alios omnes, tum parentum, tum sui ipsius, in fidei nihilifacit, se loqui testante Matthæo aperit dominus, cum subdit. ¶ Et qui non accipit

crucem

crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Qui inuenerit animam suam, perdet
 illam: & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. **C** Crux tribulatio, per-
 secutio, fames, angustia, sui ipsius mortificatio, cōtēptus, abnegatio: propter CHRIS-
 TVM, eius patientiam imitando, in illis perferendis propter ipsum gaudentes: quē-
 admodum ipse, super quem opprobria exprobrantium patri ceciderunt (ut diuinus *Psal. 69.*
 inquit apostolus) proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, & *Hebr. 12.*
 semper ad ipsum attendendo, quemadmodum ipse semper ad patrem attēdit. Et hæc
 est portando crucem uera imitatio. siue crux ipsa sit pure uoluntaria, ut sese maceran-
 tium in desertis, aut in abditis locis: quia CHRISTVS cum filius dei esset, & super
 omnia, exinanit se semetipsum quodammodo infra omnia, & sese macerauit nostræ
 salutis gratia uoluntatem patris semper faciens, uolentis in eo omnium operari salu-
 tem: siue quodammodo inuoluntaria, ut eorum qui quæ ab exteris aut suis, & uarijs
 mundi huius procellis infliguntur, patienter ferūt, ob id quod dominus omnes pressu-
 ras, & aduersariorū afflictiones patienter tulit: qui (ut inquit Petrus) cū maledice-
 retur, nō maledicebat: cum pateretur, nō comminabatur. Hæc autem crucem domini
 nemo unquam tulit, neque ullus unquam feret, nisi hoc faciente amore. Et qui hu-
 iusmodi fert sequēdo, id est imitando CHRISTVM, est CHRISTO dignus: qui non,
 non est eo dignus. Si austeriorem uitam ducas, quàm olim Hilarion, & omnis turba
 Thebaidarum & Tabenniotarum, & te respicias, existimans opera tua te saluatura,
 crucem fers, sed non sequeris CHRISTVM, sed teipsum, cum tuam salutem in illis si-
 tam esse putes. Salus tua miser, non sunt opera tua, sed opera CHRISTI. Tu te sal-
 uare non potes, sed CHRISTVS. Tua crux non te saluabit, sed crux CHRISTI. Er-
 go sic faciēdo tantum abest ut sis CHRISTO dignus, ut etiam hoc ipso sis indignus.
 Nā quāuis tuo iudicio, dignus sis & probus: dei tamē indignus es & reprobus. Re-
 spice igitur qui crucē fers in eum, qui te saluat, & spera in cruce, id est in passione eius,
 non in tua quæ nō saluat. Sunt alij qui in aduersitatibus, persecutionibus, et afflictio-
 nibus impatientes sunt, solū præsentī uitæ studentes, uiuētes in delitijs, crucē fugien-
 tes, immo CHRISTVM ipsum propriæ uitæ postponentes: & hi animam suam in hoc
 mundo inueniunt, sed uitam perdent æternam. & hoc est quod dominus dicit: Qui in-
 uenit animam suam, perdet illam. Et certè sine cruce impossibile est quenquā saluari:
 non dico eius ipsius qui saluatur, sed eius qui saluat. & qui illius est amator, & in illa
 sperat, crucē iam tolerat, tantū abest ut eam fugiat. At qui in persecutionibus & affli-
 ctionibus, quæcunq; superuenerint, æquanimis sunt, uitæ præsentī nō studentes, sed
 futuræ, se delitijs abdicantes, crucē amantes, non pluris facientes uitā quàm mortem,
 & hoc propter CHRISTVM: hi sunt qui hoc sermone CHRISTI comprehendun-
 tur: Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Et hi dicuntur odire ani-
 mam suam in hoc mundo: illi uero amare, ex Ioanne dominum inducente dicentem:
 Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in ui-
 tam æternam custodit eam. ubi ex secūda particula intelligitur loqui in prima de aman-
 te animam suam in hoc mundo: siquidem amare animam suam in hoc mundo, & odire
 animam suam in hoc mundo, opposita sunt. Ergo odiū mundi & amor CHRISTI, qui
 solus est uerus amor, quo eū plusquam patrē & matrē, plusquam nos ipsos, plusquā
 omnia amare debemus, coincidunt. Et ne credamus, ipsum non redamare suos ama-
 tores, mox suum erga eos quodam modo explicat amorem, ut prodit Matthæus,
 subdens. **C** Qui recipit uos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me mi-
 sit. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et
 qui recipit iustū in nomine iusti, mercedē iusti accipiet. Et quicumque potum dederit
 uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli: amen dico
 uobis, nō perdet mercedē suam. **C** Ad eō dominus redamat suos amatores, ut si

*1. Petr. 2.**1. Ioh. 12.**104*

quis eos audiat, recipiat, beneficijs afficiat, & hoc propter ipsum, se audiri, recipi, et beneficijs affici iudicet: & nō solū se, sed & patrē suum. Propter ipsum in quā: hoc enim est, recipere illos in nomine eius. Nam si qui alio nomine, alia ue causa, aut occasione recipiant ipsos: nequaquam propter ea in eis CHRISTVM recipient: quanquā si ipsa intentio bona sit, mercede & gratia non carebunt: ut si recipiant, quia prophetæ uideantur, aut certē iusti & boni uiri, mercedem pro tali facto accipient. Quinimmo ne minimū quidem beneficiū qualibet bona intentiōe factum peribit, ut si quis uel haustum aquæ frigidæ porrexerit uni ex ijs, qui se propter CHRISTI amorē abiecerunt, & nihili fecerunt, & hoc egerit tantummodo in nomine discipuli, gratiam assequetur apud eum, qui pro omni beneficio, quanquam sibi debito, & minus etiam sufficiens, quā quod debitum est, suam gratiam nūquam debitam distribuit, quasi debitam. Qui tamen recipit illos, aut eis beneficiū confert, excellentissime id facit, si primus & altissimus amor ipsum eō dirigat, et id in nomine eius faciat, qui super omnes debet amari, & qui solus homines plus amat, & amauit etiam in infinitum, quā omnes simul unquam eum amare possint, etiam si colliquefiant amando. Ergo illum precemur, nobis eum infundat amorem, qui habentem se facit CHRISTO dignum: ut omnia in illo amore agentes, illum qui est principium, medium, & finis amorum, superamemus, superlaudemus & superglorificemus, summum patrem æternum, per filium in spiritu sancto, qui cū illo in æquali maiestate uiuūt, & regnant in omnia, per omnia, & super omnia secula seculorum. Amen.

CAPVT VNDECIMVM.

- 105 **H**T factum est cum consummasset IESVS, præcipiens duodecim discipulis suis: transiit inde, ut doceret & prædicaret
 106 in ciuitatibus eorum. ¶ Ioannes autē cum audisset in uinculis opera CHRISTI, mittēs duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui uēturus es, an alium expectamus? Et respō-
 dens IESVS ait illis: Euntes renunciate Ioanni quæ audistis & uidistis. Cæci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui re-
 surgunt, pauperes euangelizantur: & beatus est qui non fuerit scādalizatus
 107 in me. ¶ Illis autem abeuntibus, cœpit IESVS dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum uidere? Arūdinem uento agitatum? Sed quid
 existis uidere? Hominem mollibus uestitū? Ecce qui mollibus uestiuntur,
 in domibus regum sunt. Sed quid existis uidere? Prophetam? Etiam dico
 uobis, & plusquā prophetā. Hic est enim de quo scriptū est: Ecce ego mit-
 to angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te.
 Amen dico uobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Bapti-
 108 sta. Qui autem minor est in regno cœlorum, maior est illo. ¶ A diebus
 autem Ioannis Baptistæ usque nunc, regnum cœlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Omnes enim prophetæ, & lex usque ad Ioannem prophetauerūt: & si uultis recipere, ipse est Helias qui uenturus est. Qui habet
 109 aures audiēdi, audiat. ¶ Cui autē similē æstimabo generationē istā? Similis
 est pueris sedentibus in foro, qui clamātes cœqualibus dicūt: Cecinimus uobis, & nō saltastis: lamētauimus, & non planxistis. Venit enim Ioannes,
 neque